

Háttéranyag

2009. szeptember

Az ENSZ Közgyűlés 2009. szeptember 15-én nyílik meg

Az ENSZ Közgyűlése szeptember 15-én nyitja meg 64. ülészakát az ENSZ New York-i székházában. Az éves általános megbeszélés, amelyen rendszerint kormányfők, államfők és miniszterek állásfoglalásai hangzanak el, szeptember 23-án kezdődik és 30-ig tart.

Számos jelentős esemény kerül megrendezésre a 64. – 2010 szeptemberének közepéig tartó – ülészak keretében. 2009. szeptember 22-ére a Főtitkár összehívott egy az éghajlatváltozással foglalkozó Világcsúcsot, amelyet egy az Egyesült Nemzetek Palesztin Menekülteket Segélyező és Munkaközvetítő Hivatala a Közel-Keleten (UNRWA) munkájáról – az intézmény fennállásának 60. évfordulója alkalmából – megemlékező magas szintű esemény követ majd.

Az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozással Foglalkozó Konferenciára december 7-e és 18-a között kerül megrendezésre a dániai Koppenhágában. Ezt követi majd az Atomsorompó-szerződés résztvevőinek felülvizsgálati konferenciája 2010. májusában, New Yorkban.

A Közgyűlés – más fontos kérdések mellett – az alábbiak vizsgálatára helyezi a döntő hangsúlyt:

- A Milleniumi Fejlődési Célok (MDG) – beleértve a Közgyűlés 2010-es magas szintű plenáris ülésének előkészítését, amelyet a 65. ülészak kezdetén tartanak meg (lásd alább.)
- A nemzetközi gazdasági és pénzügyi válság valamint ennek a fejlődésre gyakorolt hatása.
- Az éghajlatváltozás
- A lefegyverzés
- Az ENSZ megreformálása, beleértve a Biztonsági Tanács reformját és a Közgyűlés újjáélesztését
- A Békeépítő Bizottság és az Emberi Jogi Tanács felülvizsgálata

A Közgyűlés megvizsgál továbbá olyan kérdéseket, amelyek az egész rendszerrel állnak összefüggésben, illetve kapcsolódnak a fenntartható fejlődés, a HIV/AIDS kérdéseikhez.

A Közgyűlés funkciói és lehetőségei: fórum többoldalú tárgyalásokra.

Az 1945-ben az Egyesült Nemzetek Alapítóokmánya alapján felállított Közgyűlés központi szerepet tölt be az ENSZ legfontosabb tanácskozó, békeépítő és képviseleti szerveként. Az ENSZ 192 tagállamának részvételével továbbra is vezető szerepet játszik az Alapítóokmány céljainak és alapelveinek képviselésében, mint a nemzetközi ügyek teljes körű, többoldalú tárgyalásokra alkalmas egyedülálló fóruma. Továbbá jelentős szerepet játszik a nemzetközi jog megalapozásának és kodifikációjának folyamatában. A Közgyűlés rendszeres, intenzív üléseket tart minden évben szeptember és december között, és, ha szükség van rá, később is.

A Közgyűlés rendelkezéseket (határozatokat és döntéseket) fogad el, amelyeket aztán a tagállamok, a Titkárság és a szélesebb körű ENSZ-szervezet hajtanak végre. Kötelességeinek megvalósítása során a Közgyűlés szorosan együtt működik a civil társadalmak számos olyan tagjával, akik állandó kapcsolatban állnak az ENSZ-szel és rendszeresen részt vesznek a jelentős Közgyűléseken. A Közgyűlés a médiával is szorosan együttműködik, hogy a földkerekség egészét érintő kérdések ügyében felkeltse a köz figyelmét, és nemzetközi támogatást szerezzen ezek vonatkozásában.

Az ENSZ Alapítóokmánya alapján a Közgyűlés jogosult:

- Vizsgálni és javaslatokat tenni a nemzetközi béke és biztonság fenntartására irányuló együttműködés alapelveivel kapcsolatban – beleértve a fegyverek leszerelését is.
- Megvitatni bármely olyan kérdést, ami kapcsolatban áll a nemzetközi békével és biztonsággal, továbbá – az éppen a Biztonsági Tanács által vitatott kérdéseket kivéve – javaslatokat tenni ezekkel kapcsolatban.
- Szintén a fentebbi kitétel mellett megvitatni és javaslatot tenni bármely olyan kérdéssel kapcsolatban is, amelyek az Alapítóokmány hatáskörébe tartoznak vagy az ENSZ bármely szervezetének hatását vagy funkcióját érintik.
- Tanulmányok elkészítését kezdeményezni és javaslatokat tenni annak érdekében, hogy nemzetközi politikai együttműködés alakuljon ki a nemzetközi jog fejlődése és kodifikációja, az emberi jogok és az alapvető emberi szabadságok érvényesítése terén. Továbbá azért, hogy nemzetközi együttműködés alakuljon ki a gazdaság, szociális és humanitárius ügyek, a kulturális, az oktatási és az egészségügy terén.
- Javaslatokat tenni bármely a nemzetek közötti békés viszonyokat megrontó konfliktus békés megoldására.
- Megkapni és megvizsgálni a Biztonsági Tanácstól és az ENSZ más szervezeteitől beérkező jelentéseket.
- Megvizsgálni és jóváhagyni az ENSZ költségvetését és meghatározni a tagállamok hozzájárulásának mértékét.
- Megválasztani az ENSZ vezető szerveinek tagjait, jelesül: a Biztonsági Tanács nem állandó tagjait, a Gazdasági és Szociális Tanács tagjait, a Nemzetközi Bíróság bírót, továbbá – a Biztonsági Tanács javaslata alapján – a Főtitkárt. A Közgyűlés megválasztja másodlagos szervezeteinek tagjait, az ENSZ ügynökségeit, alapítványait és programjait irányító végrehajtó szervek és kormányzótanácsok tagjait.

Az 1950. november 3-án elfogadott „Egyesülés a Békéért” nevű, 377 (V) jelű határozat értelmében a Közgyűlés intézkedéseket foganatosíthat, a Biztonsági Tanács valamely állandó tagjának vétője esetén, ha a béke fenyegetésének, megszegésének vagy valamilyen erőszakos cselekvésnek a veszélye forog fenn. A Közgyűlés azonnali hatállyal megtárgyalhatja az ügyet azért, hogy a tagoknak javaslatot tegyen közös intézkedések végrehajtására a nemzetközi béke és biztonság fenntartása vagy visszaállítása céljából (lásd „Különleges ülésszakok és vészülésszakok” lentebb!).

Bár csak arra van felhatalmazása, hogy nemzetközi kérdések esetén a hatáskörébe tartozó ügyekben nem kötelező érvényű javaslatokat tegyen az államoknak, a Közgyűlés mégis számos politikai, gazdasági, humanitárius, szociális és jogi akciót kezdeményezett, ami milliók életére volt kihatással világszerte. A mérföldkőnek számító, 2000-ben elfogadott Milleniumi Nyilatkozat, valamint a 2005-ös Világcsúcsot követő záródokumentum tükrözi a tagállamok elköteleződését a különleges célok (a béke elérése, a biztonság és lefegyverzés biztosítása, a fejlődés és a szegénység eltörlése mellett, az emberi jogok és a törvények uralmának biztosítása, a környezet védelme, Afrika speciális igényeinek kielégítése, az Egyesült Nemzetek megerősítése) iránt. Újabb a Közgyűlés egységesen eldöntötte, hogy akcióba lép az egyre égetőbb, kritikus globális problémák (úgy mint: az éghajlatváltozás vagy a nemzetközi gazdasági és pénzügyi válság) megoldása érdekében.

A megegyezés keresése

A Közgyűlés minden tagja egy szavazattal rendelkezik. Bizonyos kiemelkedő ügyekben, mint a békét és biztonságot érintő javaslatok, illetve a Biztonsági Tanács tagjainak megválasztása, a kérdések eldöntéséhez 2/3-os többségre van szükség. Más kérdésekben elegendő az egyszerű többség.

Az utóbbi években jelentős erőfeszítések zajlottak annak érdekében, hogy formális szavazások helyett inkább konszenzus alakuljon ki, és ezzel a Közgyűlés döntéseinek támogatottsága erősebbé váljék. Az Elnök, a tanácskozás lefolytatása és a bizottságokkal való megegyezése után javasolhatja, hogy egy-egy javaslat szavazás nélkül kerüljön elfogadásra.

Az Egyesült Nemzetek Milleniumi Nyilatkozata és a 2005-ös Világcsúcs záródokumentumának végigkötése

Többek között a Milleniumi Nyilatkozat (2000) is 2015-öt jelölte meg a Milleniumi Fejlődési Célok (MFC-k) végrehajtása végső határidejének. A 2005-ös Világcsúcs Záródokumentuma újra megerősítette a tagállamok elkötelezettségét a MFC-k teljes körű, és idejében való beteljesítésére vonatkozóan. 2008 szeptemberében a Főtitkár javasolta, hogy a tagállamok 2010-ben a legmagasabb formában találkozzanak, hogy áttekintsék a Milleniumi Fejlődési Célok tekintetében elért eredményeket. 2009 július 9-én, 63/302-es javaslatával a Közgyűlés eldöntötte, hogy 2010-ben összegyűlik 65. ülészakának kezdetén a kormány- és államfők részvételével. Továbbá megbízta a 64. ülészakot, hogy tartson értekezletet a 2010-es magas szintű tanácskozás témáiról, jellegéről, formájáról és szervezetéről. A Közgyűlés folytatja másodlagos szervei munkájának felülvizsgálatát. Ezek közé tartozik a 2005-ös Világcsúcs záródokumentumával összhangban létrehozott Békeépítő Bizottság és az Emberi Jogi Tanács. A Terrorizmus Ellenes Stratégia alkalmazása, a rendszer egészét érintő koherencia, valamint más ügyek (beleértve az emberkereskedelmet, az emberi biztonságot, a globális egészség „megőrzésének felelősségét”, az ivóvizek és élelmek biztonsága, továbbá egy a környezetvédelmi akciók végrehajtására alkalmas intézményi keret és az Egyesült Nemzetek irányításának és titkárságának reformja továbbra is a Közgyűlés által tárgyalt kérdések közé tartoznak.

A Közgyűlés munkájának újjáélesztése

Az elmúlt években a Közgyűlés hosszú távú erőfeszítéseket tett munkájának fontosabbá és fókuszáltabbá tételéért. Ez az 55. ülészakra általános prioritássá érlelődött és a további ülészakok folyamán az erre irányuló erőfeszítések továbbgyűrűztek a napirend és a Központi Bizottság munkamódszereinek modernizálása, az Általános Bizottság szerepének erősítése, valamint az Elnök szerepe és hatalma erősítése és a Közgyűlésnek a Főtitkár választásának folyamatába való bekapcsolódásának vizsgálata irányába.

A 60. ülészakon a Közgyűlés elfogadott egy a 2006 szeptember 8-án elfogadott 60/286-os határozathoz kapcsolt határozatot, amely többek között támogatta a nemzetközi közösség számára jelentőséggel bíró, aktuális ügyeket érintő informális, interaktív viták megtartását. A szöveg, amelyet a Közgyűlés Munkájának Újjáélesztésére Felállított Ad Hoc Bizottság javasolt arra is felkérte a Közgyűlés Elnökét, hogy javasoljon témákat ezekre az interaktív vitákra. A 63. ülészak folyamán hét tematikus, informális vita zajlott le. Ezek a nemzetközi pénzügyi válsággal, a nehéz helyzetben lévők oktatáshoz való hozzáféréseivel, az ember vagy természet által okozott katasztrófák utáni és átmeneti helyzetekkel, a világ pénzügyi és gazdasági válságával, továbbá ennek a fejlődésre gyakorolt hatásával, a nemzetközi élelmiszerválsággal és az élelemhez való joggal, az emberkereskedelem végleges megszüntetésére irányuló közös akcióval, az energiatakarékossággal, az energiamegőrzéssel és a megújuló energiaforrásokkal, valamint ezek megőrzésének kötelességével foglalkoztak.

A 61. ülészak idejére bevett gyakorlattá vált, hogy a tagállamok a Közgyűlés nem hivatalos ülésein, magától a Főtitkártól, rendszeres időközönként, röviden tájékoztatást kapnak a Főtitkár legújabb akcióiról és utazásairól. Ezek a rövid tájékoztatások jó fogadtatásra találtak a Főtitkár és a tagállamok közötti információcsere lehetőségeiként, és feltehetően a 64. ülészak idején is részei maradnak a gyakorlatnak.

A Közgyűlés Elnökének és Alelnökének és a Főbizottságok Vezetőinek megválasztása

A munkafolyamat jelenlegi reformja, valamint az eljárás mód szabályai közül a 30. következtében a Közgyűlés jelenleg legalább három hónappal az új ülészak megkezdése előtt választja Elnökét, Alelnökét valamint a Főbizottságok Vezetőit. Mindezt azért, hogy tovább erősítse a Főbizottságok és a Bizottságok, valamint a Közgyűlés közötti munka előkészítését és összehangolását.

Általános Bizottság

Az Általános Bizottság, amely az Elnök, a 21 Alelnök valamint a hat Főbizottság Vezetőiből áll össze, javaslatokat tesz a Közgyűlésnek a munkarend elfogadására, a munkarend elemeinek összegyűjtésére és munkájának megszervezésére vonatkozóan. (a munkarendre vonatkozóan lásd: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/gasess.htm#gaagen>)

Az Általános Bizottság szerepe tovább erősödött köszönhetően a legutóbbi néhány ülészen a minden tagállam számára nyitott, különleges – tárgyalás alatt álló, vagy a Közgyűlés munkájához kapcsolódó – ügyekkel foglalkozó informális találkozóknak és tájékoztatóknak.

Mandátumvizsgáló Bizottság

A Közgyűlés által kijelölt Mandátumvizsgáló Bizottság minden ülészen jelentést tesz a Közgyűlésnek a képviselők mandátumairól.

Általános vita

A 64. ülészen általános vitája a Közgyűlés 63/553-as számú, 2009. február 20-ai döntésének megfelelően 2009. szeptember 23-án, szerdán veszi kezdetét és szeptember 30-áig, szerdáig tart. A vita egy mindenre kiható, a Közgyűlés 2003. december 19-i 58/126 számú rendeletével összhangban álló, a 64. ülészen választott Elnöke által javasolt téma (Hatásos válaszok a nemzetközi válságokra: a többoldalúság és a civilizációk közötti párbeszéd erősítése a nemzetközi béke, biztonság és fejlődés érdekében) mentén folyik le. Az 52. ülészen kialakult szokással összhangban a Főtitkár közvetlenül az általános vita megkezdése előtt fogja benyújtani a szervezet munkájával kapcsolatos jelentését.

Hat Főbizottság

Az általános vita végével a Közgyűlés megkezdje napirendje lényeges pontjainak áttekintését. A kérdéseket nagy számuk miatt (a 63. ülészen ezek száma például több mint 150) a Közgyűlés hat Főbizottság hatáskörébe utalja azok munkájának függvényében. A bizottságok megvitatják a kérdéseket, olyan lehetőségeket keresve, amelyeknél összehangolhatják a különböző államok megközelítéseit, majd leggyakrabban határozatok és döntések vázlatának formájában megfontolásra mutatják be javaslataikat a Közgyűlés egyik plenáris ülésén.

A hat Főbizottság a Leszerelési és Nemzetközi Biztonsági Bizottság (Első Bizottság), ami a lefegyverzéssel és az ehhez kapcsolódó nemzetközi biztonságot érintő kérdésekkel foglalkozik, a Speciális Politikai és Dekolonizációs Bizottság (Negyedik Bizottság), ami olyan a Közgyűlés plenáris ülései vagy más bizottságok által nem vizsgált politikai kérdésekkel foglalkozik, mint amilyen például a dekolonizáció kérdése. A Gazdasági és Pénzügyi Bizottság (Második Bizottság) gazdasági kérdésekkel, míg a Szociális, Humanitárius és Kulturális Bizottság (Harmadik Bizottság) szociális és humanitárius ügyekkel foglalkozik. Az Adminisztratív és Költségvetési Bizottság (Ötödik Bizottság) az ENSZ adminisztrációjával és költségvetésével foglalkozik, a Jogi Bizottság (Hatodik Bizottság) pedig a nemzetközi jog kérdéseivel.

Számos napirendi ponttal azonban – mint amilyenek a palesztinai vagy a Közel-keleti helyzet – a Közgyűlés közvetlenül plenáris ülésein foglalkozik. Az izraeli-palesztin, valamint az általános értelemben vett arab-izraeli konfliktusnak a nemzetközi jogra és az ENSZ határozataira támaszkodó, igazságos, hosszantartó, széleskörű és békés megoldásra vonatkozóan felmerült erős nemzetközi konszenzust tükröző igény fényében valószínű, hogy a Közgyűlésnek ezekkel az ügyekkel foglalkozó munkája széleskörű érdeklődést fog kiváltani a tagok között, továbbá olyan határozott és konstruktív vitát támaszt majd, ami a kérdést illető térségi és nemzetközi erőfeszítések erősítését eredményezi.

A Közgyűlés munkacsoportjai

A Közgyűlés a múltban lehetőséget teremtett munkacsoportok megalkotására, mint például a Közgyűlés Újraélesztésével Foglalkozó Munkacsoport és a Biztonsági Tanácsban Való Képviselő Egyenlőségének Nyílt Kérdésével és a Biztonsági Tanács Más Ügyeivel Kapcsolatos Nyílt

Kérdésekkel Foglalkozó Munkacsoport. Ezek a csoportok jelentős ügyekkel foglalkoznak és azokkal kapcsolatban tesznek javaslatokat a Közgyűlésnek. A 64. ülészen a Közgyűlés egy frissen felállított nyílt, ad hoc csoportja tovább fog dolgozni a 2009. júniusi, a Világ Pénzügyi és Gazdasági Válságával és Ennek a Fejlődésre Gyakorolt Hatásával Foglalkozó Konferencia záródokumentumával. Majd benyújt egy jelentést munkájának előrehaladásáról a Közgyűlésnek még azelőtt, hogy az ülészen befejeződné.

Regionális csoportok

Az évek során számos nem hivatalos, regionális csoport alakult a Közgyűlésen belül, amelyek a megbeszélések és az ügyrendi munka lebonyolításának eszközeivé váltak. Ezek a következők: Afrikai Államok, Ázsiai Államok, Kelet-Európai Államok, Latin-Amerikai és Karibi Államok, valamint a Nyugat-Európai és Más Államok. A Közgyűlés elnöki tisztsége e csoportok között, rotációs rendszerben váltakozik. A 64. ülészen a Afrikai Államok Csoportja adja az Elnököt.

Különleges- és Vészülésszakok

Hagyományos ülészenjai mellett a Közgyűlés különleges- és vészülések keretében is összeállhat.

A mai napig a Közgyűlés összesen 28 különleges ülészenkot tartott olyan ügyekben, amelyek valamiért különleges figyelmet igényeltek. Ezek közé tartozik a palesztin-kérdés, az Egyesült Nemzetek finanszírozása, Namíbia, a lefegyverzés, a nemzetközi gazdasági együttműködés, az apartheid, a kábítószer, a környezet, a népesedés, a nők, a szociális fejlődés, az emberi települések, a HIV/AIDS kérdései, valamint a náci koncentrációs táborok felszabadításának hatvanadik évfordulója.

Tíz vészülésszakot tartottak olyan esetekben, amikor a Közgyűlés patthelyzetben találta magát. Ezek az alábbi ügyekkel foglalkoztak: Magyarország (1956), Suez (1956), a Közel-Kelet (1958, 1967), Kongó (1960), Afganisztán (1980), Palesztina (1980, 1982), Namíbia (1981), a megszállt Arab területek (1982), valamint a megszállt Kelet-Jeruzsálemben és a megszállt Palesztin területen végrehajtott törvénytelen izraeli akciók (1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2006, 2009). A Közgyűlés 2009. január 16-án azt is eldöntötte, hogy tizedik vészülésszakát időlegesen berekeszti, és felhatalmazza a Közgyűlés Elnökét, hogy a tagállamok kérése alapján újra megnyissa azt.